

„ЗАСТАВА“ излази трипут
у недељу, средом, петком
и недељом.

Цена је на годину 12 фор.
на по год. 6 фор. на чет-
врт године 3 ф. на месец 1
фор. а. вред. за Аустрију,
а за Србију на годину 120
гроша на по год. 60, а на
четврт године 30. гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по ко-
личини врста, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врсту плаћа се увек по 6.
ковчића за жиг увек по
30 н. Дописа се шаљу у
редништву, а предлата и
огласи администрацији „ЗА-
СТАВА“ у Нови Сад, у кући
број 858. код „Златног јед-
норога.

Број 20.

У Новоме Саду у среду 18. фебруара 1870.

Год. V.

У Новом Саду 17. фебруара.

Полуваначне бечке новине непрестају го-
ворити о „изравнању“ са Чесима, услед чега
би Ригер и Сладковски на позив министра
Гискре имали у Беч доћи. „Политика“ је о
томе већ рекла своју реч, која је, као израз
компактне опозиције чешке меродавна у том
питању, и која вели да са овим министарством
неможе бити поравнања, следствено Ригер и
Сладковски неће ићи у Беч. Но како је
данашњој влади бечкој много за тим стало да
Чехе види у Бечу, то и њени органи непре-
станно дају се телеграфисати из Прага о пред-
стојећем долазку тих преговарача, мислећи
можда с тим чинити пресију на Пољаке, да
их лакше у шаху одрже, или ако ништа
више, да их задрже у Бечу дотле док не
прође дебата о буџету, и реформа изборног
реда коју влада мисли поднети, — пошто би
у случају да Пољаци изступе осуђени био
сваки даљи рад, јер „рајхсрат“ неби више
кадар био доносити закључке, за које се, као
за реформу изборног реда иште за компетен-
цију две трећине гласова. „Преса“ такође
тврди да ће Ригер и Сладковски доћи у Беч,
да прецизирају захтеве чешке опозиције, но и
тај глас, ма да „Пр.“ уверава да је поуздан
може да се не објасни, пошто је декларација
чешке опозиције јасна, и по томе нема потребе
прецизирању или другачијем стилизовању захтева
опозиције. Чеси су и сувише добри политичари,
и у Бечу се врло варају ако мисле да ће они
похитати да заде угљевље голим шакама својим,
за министарство Хазнер-Гискра-Херботово, на-
рочито сад кад су ближе свом циљу него игда
што су били, јер и сами чланови већине
данашњег „рајхсрата“ изгубили су сваку веру
у владу, те је тек онако овлаш потпомажу.
Малаксалост и забуна огледа се свуда па и у
самом рајхсрату; у једној од последњих седница
морао се чекати сахат и до, док се скупно
голики број посланика, да се могу закључити
донести. Та појава може се већ за негативни
вотум неповерења влади, а и за неспособност
данашњи „рајхсратлија“ узети!

„Политици“ пишу из Загреба, да у ме-
родавним круговима у Пешти почињу увиђати,
да у Хрватској ствари тако стоје да је ката-
строфа скоро неизбежна, и већ премашљају
небили се избећи могла с тим да се са др-
жавоправном опозицијом Хрватске изравнају.
Дописник уверава да је из поузданог извора
известен, како је гр. Андраши рекао једном
члану хрватске држ. делегације (од умере-
није странке) ово: Ствари у Хрватској више
му задају брига него цела остала Аустрија,
почем је мислио да ће Раух на основу отво-
рени државоправни одношаја либерално, а не
апсолутно земљом управљати, а сад увиђа да
се мора изравнати са народном странком; он је
готов то и учинити, ако народна странка прими
као услов изравнања постојеће мађарско-хр-
ватско поравнање. Како на оваку погодбу на-
родна странка српско-хрватска не може при-
стати, то је Андраши Рауху оставио још тер-
мина да поврати у земљи мир, „ма каквим
сретствима“ услед чега се сад наново тира-
нише како никад нигде још било није. Но ми-
слили Андрашија да ће тим начином моћи
Раух умирити земљу? Стрпљење је већ до-
стигло крајњу меру; лако може прекинути пре
но што Андраши и Раух мисле. Можда још
има времена да се уклоне узроци узрујаности,
али за који дан може бити доцкан. Нека се
Андрашија за времена оверне на Хрватску, јер
су „поузданици“ Рауху слаби ступици, који ће
попуцати пред гневом народа ако дође до ка-
тастрофе. А да дотле лако може доћи увиђа
сигурно и сам Андрашија.

Дебата о унутрашњој политици у Фран-
цуском законодавном телу завршила се са гласом
поверења данашњој влади, и то услед беседе
министра Дери-а којом је бранио владу одго-
варајући на интерпелацију Жил Фавра. У го-
вору свом уверавао је да међу министрима
влада највеће споразумљење, а тако исто и међу
министарством и већином законодавног тела.
„Ми хоћемо — рече — унутра и споља мир
социјалан; хоћемо да обесоружамо опозицију
и њене правичне тужбе. Ако ова скупштина
буде следовала влади, радиће мо на развитуку
слободе. А ако се одцепи скупштина од владе,
искаће мо да суверен реши; никако пак не-
ћемо на своју руку радити. Даље иште да им
се место пребацивања даје времена, за рад.

„Жур. да Деба“ јавља да је од уапшених
особа до сад пуштено већ 119.

Бројави из Рима јављају да ће се концил
по свој прилици одгодити и то највише ради
ноге француског мин. спољ. послова Дери-а у
којој се наглашује да је инпортуну (нецели-
сходно) проглашење догме о „непогрешљивости.“ Папа је наложио кардиналу Антони-
лију, да одмах одговори на ту ноту.

У Италији опет је наступала министарска
криза којој за узрок износе то: што Ланца до-
лази до уверења да свој програм штедне не-
може извести; уз то се опет појавиле и неке
начелне различнице међу самим министрима.

Како стоје ствари у троједној краљевини?

Како се види из ових речи, што их овим
редцима на чело истакосмо, вољни смо да прет-
ставимо данашње стање у троједној краљевини.
Да узмогнемо стање у право и истинито
претставити и пресудити, морамо се обазрети
на оно, што је све стању томе предходило,
што га је дакле произвело и проузроковало,
морамо се дакле ако и не на дању ал свакако
на најближу прошлост нашу осврнути. На на-
ђемо ли ту оне чињенице и оне узроке, што
су дали троједној краљевини данашње њено
тужно и жалостно лице, знати ћемо наћи себи
утјехе за бољу будућност, и знати ћемо онда
силу и снагу своју за отпор и сузбијање слич-
них чина и узрока употребити.

У „Застава“ и другим јавним листовима
саопштен је у своје време сваки чин данашње
Раух-Андрашијевој владе, те једни га одобра-
вају а други опет осуђивају. Разуме се већ,
да је сваки такав чин одобравао лист у који
људи оно пишу и у свет трубе, што им њи-
хови господари у памет уливају, а да га је
опет напротив осуђивао лист, у који људи оно
пишу што народ мисли и осећа. Овим првим
господари су Раух и Андраши и њихова свита,
овим другима пријатељ и брат је свеколики
народ српско-хрватски. Кроз оне листове го-
вори влада а они други били су и остаће жива
уста, кроз која народ израз даје своје мњењу
и уверењу.

Нека се дакле Раух и Андраши тресе ко-
лико их воља да увере свет да је народ срп-
ско-хрватски под њиновом владавином среган и
задовољан, и нека они то кроз стотине листова
трубе, и у ту сврху колике им драго диспо-
зиционе фондове одређују, остати ће они увек
са својом данашњом владавином на једној, а
народ српско-хрватски на другој страни, и бити
ће листови њихови вазда само њихова гласила а
никада глас народа. Па ако глас народа и не
допире до дворова и до дипломатски кабинета
и столова, јер га притискујете и угушћујете,
те га из владалачких палата гоните, ал допире
ипак за то глас тај у дубљину душе и срца
сваког правог и искреног патријоте, допире и
улази на врата сваком пријатељу народа и
слободе а непријатељу ваше владе и неправде.
А будете ли ви још дуго одбијали од врата
владалачких глас народа, разбит ће се тада
он на ове стране, потрести ће срца својих
пријатеља те стопили се глас тај са гласом
остале браће у један глас, онда незадржасте
га више с оним, чим га сада још задржати и
угушати можете. А варате се љуто ако ми-
слите, да ћете глас народа српско-хрватскога
већ и на прагу његовој моћи угушати и ути-
шати!

Ко очи има да види и уши да чује, тај
неможе затајити фактум, да је данас влада у
трој. краљевини једно, а народ нешто друго
влади противположено. А зар је и могуће
дружче да буде, јел могуће да се приљуби и
сложи влада и народ тамо, де влада очито
ради ускос народу и на пропаст земље и на-
рода њеног?

Народ би сам себи нож у срце забо, и
сиртну си пресуду сам изрекао, када би уз
данашњу владу пристао и њу у њеним делима
потпомагао, јер су дела та против самоостално-
сти земље, против слободе и независности на-
родне, против блага и живота народа српско-
хрватскога! Да видимо сада дела та, да видимо,
имадосмо ли право, када тако о њима рекосмо!

Када оно аустријска влада после талијан-
ско-францускога рата себе у невољи виђе на
народима дипломатско октобарском устав про-
гласи, потражише народи на својим саборима

своја права, потражише и Мађари своја и
Хрвати са Србима своја права. Ал заман онда
потраживаху и једни и други, заман и сви
остали народи у Аустрији. Бечка влада тела
је права народна одвећ да окрњи, слободу и
установу да јим у тесан оквир сабије. И кад
сабори земаљски на то непристајаху, беху
распуштани, затим опет сазивани и опет рас-
пуштани. Тако је то пуних шест година
трајало, те нико недође до свога права. Ал се
ником није силом и притиском ни наметнула
нада, ни Мађарима ни Хрватима, као што
се после на силу наметула троједној краљевини
нагода угарско-хрватска, или управо Раух-
Андрашијева. Докле је бечка влада саборе
сазивала и распуштала, бијасмо вазда у некој
полутанској уставности, из које би пре ил
после са успехом извојевали ако не потпуну
установу и слободу ал свакако бољу него је
то данас у троједној краљевини. Тада бијасмо
у полутанској уставности, ал данас смо у
троједној краљевини у потпуну уставној ти-
ранији.

А зашто се онда Мађари немогаше са
Бечем изравнати? Зато што јим Беч онда још
нехтеде признати а Мађари нехтедоше напу-
стити своја основна и животна права! И тако
се пуних шест година Беч и Пешта договараху
без успеха. Ал нити Беч теде нити смеде онда
силу да употребле па да Мађаре у Пешти
примора на поправу.

Тек катастрофа пруско-талијанскога рата
примора Беч да призна и потврди главна и
животна права мађарскога народа!

Исти је тај узрок, исти спор био, зашто
се Хрвати са Мађарима и са Бечем пре то
катастрофе неизравнаше. Мађари са Бечем
заједно нехтедоше да признају а Хрвати нехте-
доше да напусте своја основна и животна
права! Ал што свесни синови трој. краљевине
пре споменуте катастрофе нехтедоше од права
свога да попусте, то попустеше и управо
сасвим напустише и издадоше Раух-Андраши-
јеви посланици после оне катастрофе. Пука је
клевста од оних, који веле, да Хрвати нису
са Мађарима се тели да погоде. Они су искрени
и поштени савез са Мађарима од првога по-
четка тели и на сабору то још г. 1861 у чл. 42
изрекли. Тели су бине савез ал савез равно-
правности као брат са братом, народ са на-
родом, а нису тели да склапају савез као слуге
са господарима својим. Па што онда јоште под
бечком полуставности нехтедоше да учине на
сабору срп.-хрватском, не то Мађари под именом
потпуне уставности примораше касније мађа-
ронског справиште у Загребу, — примораше
велимо, јер с добре воље и весела срца ни
највећи душман народа српско-хрватскога гла-
сати неби могао за нагоду, за коју гласаше
Раухови чиновници и поданици.

Да неспоминемо владин октрој, којим је
сабор у Загреб сазван, да неспоминемо изборе
под нечувеном пресијом обављане, и да неспо-
мињемо грозно поступање Раух-бана са чи-
новницима, са народним зборовима и читаони-
цама, — све то да пређемо, против свега тога је
народ у своје време преко својих заступника
и других органа протестово и као незаконито
прогласио. Већ да уземемо само од времена
учињене нагоде па до данас да видимо до чега
смо дошли, шта смо постигли.

Кад Мађари толико беху израдили, да се
у Загреб сабор на основу октроисаног закона
савезе, и ма из незаконитих избора састави, то
су за онда само зато тако радили да изведу нагоду
по што по то, а после изведене нагоде нов сабор
рекоше одредити те при том сваку даљу радњу на
основу учињене нагоде природном и слободном
току припустити. И тако је и сазивно писмо
гласило, да се сабор само ад hoc за нагоду
сазива. И нагода би у Пешти по жељи Ма-
ђара направљена, у Загребу en bloc прихва-
ћена, а сабор? Сабор је онда тај сигурно раз-
решен, јер тако је гласила царска и мини-
старска реч, а та се никад непориче! Тако
би рекао сваки, коме ствар та неби позната
била! Али сабор тај још после нагоде ствара
законе, одобрава Сехергосове контракте, укида
ћирлици, обужује и гони своје противнике
а народне борбе још и даном данашњим!

Јел то царска, јел то министарска реч?
Зовел се то уставност? То слобода?

Ал тако је, када народ неће да потпише
ни да удари печат свој на неповољну му на-
году, када народ остаје чврст и непоколебан

при речи својој, онда се гази царска и мини-
старска реч, онда се гази и уставност, и гази
се и слобода и право народа тога! Љуто су
се у том преварили Андрашијеви Мађари и
Раухови Мађарони, ако су мислили, да ће на-
род српско-хрватски главу приклонити и на-
году њиву печатом својим потврдити; љуто
су се преварили, ако су мислили, да у народа
српско-хрватскога толи мало поноса народнога
има, да праједовском крви стечену земљу дру-
гом преда, да крв и имање своје за другога
улаже — а све у славу свете Стеванове круне
и великога Мађарорсага!

А уз све то, што је нагода хрватско-угар-
ска недостатна, што њом напустише мађарони
целокупност троједне краљевине, што напу-
стише Далмацију рођену сестру земље Хрват-
ске и Славоније, што издадоше Реку, што
предадоше Мађарима нашу крв и наш новац
на милост и немилост, — уз све то ко би био
и помислити могао, да Мађари остале у на-
годи утврђене установе неће изгунити? Ал
Мађари не само да узгредне те установе, зва-
нични земаљски језик у рођеној нам земљи нашој
и унутрашње уређење правосуђа и наставе по
нагоди неизменувахау, они шта више унаоч
и упркос свакој нагодбеној установи по Хр-
ватској и Славонији преко својих бездушних
слугу жаре и пале по својој вољи тако, да се
данас непознаје у троједној краљевини права
ни закона, а од уставности и слободе ни трага
нема!

По свему томе, што Мађари и против
саме недостатне нагоде газе и тлаче у тро-
једној краљевини правду и закон, слободу и
установу, адрав разум човечји закључити
мора, да они и оно мало самосталног уређења
унутрашњег у судском и наставном погледу
већ и у први мах при самом склапању нагоде
нису мислили да држе, но су са непријатељ-
ском намером дело нагоде замислили, отпочели
и извршили. Тако данас о нагодби тој сваки
разум човечји судити мора, ако и није па-
триота ни пријатељ троједне краљевине.

Овде нам се види сасвим уместно, да на-
ведемо из Заточника што га данас баш ове
редке пишући у руке добисмо, да наведемо
његове речи о том баш што овде говоримо.

„Увјерење о недостатности хрватско-угар-
ске нагоде тако је силно и обћенито по це-
лој земљи, да их и сам раухиански орган мора
признати. Ако се показало истином, што је
угарска левица вазда тврдила, да оквир на-
годе аустро-угарске недаје простора обиль-
ним реформама, много је више истинито за
Хрватску, да нагода наметнута грофом Ан-
драшијем подсеца крила свакоме напредку хр-
ватскога народа. Јер је та нагода већ у сво-
јој замисли тако удешена, да помогне развити
стољење троједне краљевине у мађарској др-
жави, да постане истином реч Деакова у угар-
ском сабору: Хрвати ће увидити, да посебни
положај њихове земље није у корист њихову.
Помсђарена аристократија, политички десер-
тери и невјеже, који се сгрнуше око нагод-
бене заставе, лако ми на особни пробитак, не-
вешти законарском делу, чекајући на мигове
из Пеште, врстни су Деакову реч на праву
светлост изнети.“

Мађари су дакле са нагодом хрватско-угар-
ском непријатељски и лукаво играли само-
сталност и слободу троједне краљевине. Тако
су Мађари мислили, тако учинили са тројед-
ном краљевином!

Сада ћемо још да видимо, како су при том
Раух и његови чиновници наспрам лукавих Ма-
ђара улоге своје играли, и да видимо, шта су
све Раух и његови другови на самом земљи-
шту домовине наше после нагоде починили,
шта ли данас јоште чине по тужној земљи
троједне краљевине.

Пред конференцију.

Дан по дан пролази, па ће по мало доћи
и 26. фебруар, кад се има састати сазвана кон-
ференција наше саборско народне странке у
Новом Саду. Нема сумње, да ће та конферен-
ција не само од свију довије заступника, него
и од народа из Срема, Баната и Бачке подпо-
магана бити.

Томе се надам и по важности задаће која
се има ту ријешавати, и по расположењу на-
шега народа за своју будућност, која нам је
са густим облачинама застрта, те прети Србињу

са духовним и душевним робством — и — пронашћу народносном и народном!

По крај подпунога убјеђења нашега о великој важности тога заказаног збора и договора морам напред казати, да је мени сасвим немогуће у речени дан у познатој намјери доћи на конференцију, а желио бих као и поветити се, Нема ту ни једнога узрока који би мене задржао од тога састанка, па ни даљина и труд пута, ни исти трошкови или ма какви обзир; већ је главни узрок мога причања моје слабо здравље и споро опорављање иза болести моје, коју сам ту скоро пробавио.

А могу омишљати се, да ће и г. заступници, који други и једномилецијеници из овине крајева, тешко на тај пут кренути се моћи, јер је код нас, чујем, велики свијет јоште, имаде кућне бриге; али је најпрече мислити, да је сваки као и ја стаљно увјерен, да ће конференција остати вјерна нашем програму и досљедна познатоме начелу и правцу; те управ гледећи у цијет Србства и народне предњаке, који ће у томе збору засједавати, мислим да се и немора од нас чак ударати на тај пут.

Уз ово очитовање моје имам још нешто да проговорим о вадаћи конференције. Кратко ћу рећи само о начину и путу, јер за тај само зашнавше неки гласови, те предлажу: „да се најпре покуца на вратима патријаршког администратора ради отварања нашега одложеног сабора.“

Глас тај извишао је до душе у „Застави“ те сам му ја јуче приносио једно уво моје, ма да је потекао из уста и пера „благословљене“ деснице; — али разабравши добро сва мотива која ту утјечу, немогу подпомагати такво мњење, ма да усвојавам пледирање „Заставино“ за наименовање патријар. администратора у особи г. владике Стојковића. Па ово ћу ја казати моје назоре још ближе овако:

Конференција је новосадска богме давно заказана, те је с једнога рока на други још даљи пренесена. Глас уважене панчевачке општине по послу отварања нашега сабора већ је нотиран на све стране код српских обћина. И тако знаде (тко само оће да знаде!) за то кретање народа нашега. А далеко раније знаде народ наш за своје бјезде и невоље, којима само народни орган лека донети може!

Па тако, знаде лако и наш нови г. администратор за све то што се јавно у народу говори и пише. Но пред народ неизјаше још ни једно словце од нашега епископата, у обће од јерархије о тима пословима и бригама народа за своју цркву и школу. Па тако... Збиља ће морати се народ искупити у конференцију на 26. фебруара, и — закључак сходни донети.

Добро; кад се збиља мора те мора молити за продужење сабора, онда ваља досљедност пазити, па покудати на вратима оним, која су српском народу ријеч задала, „е ће му на његовој невољи правдом и правом у помоћи бити!“ То је наша круна, која српском народу још није квартал одкавала! Ту ваља да покупамо, а после биће наша брига својска и јегровито замахнија, него само она: „да народ може себи бирати владике“ као што ми нетко рече, да такове концесије даје Србљима г. архимандрит манастира Месина.

Немарим ја за обманљиве реформе, нити ће ако Бог да! ма какова сјенадања заслепити народу очи да не види, да је дошао час: „да бира међу смрти и животом!“
У Карловцу, 8. фебр. 1870.

Никола Беговић.

Подлистак „Заставе.“

БЕСЕДА ЕМИЛИЈА КАСТЕЛАРА.

О слободи савести.

ГОВОРЕНА У СЕДНИЦИ ШПАНСКИХ КОРТЕСА
23. Априла 1869.

(Свршетак)

Господе заступници, господе одборници, господине министри правде! Какве разлоге наведоше она господе противу раздјељне цркве од државе? Они рекоше, да је нужно владалачко одобрење, ако се хоће да прогласују напине наредбе, да је нужно право патроната, презентације (предлагања,) регалија, да би се држава осигурала противу наладаја црквених.

Ја пак кажем, да вам неће користити ни владалачко одобравање, ни презентација, ни патронат, ни регалије. Шта ће вам користити владалачко одобравање, када господин Агира, наше оличено црквено право, коме је у срце и у чело урезана сва слава цркве шпанолске, у великој срди, коју ја не могах с њиме осећати, рече, да је силабус одобрила рука шпанскога посланика у улицама римским? Да је посланик Филипа II. у таквом чему учествовати морао, то би овај пани рат објавио.

Ово, господе заступници, бива данас, јер како је штампана слободна, то можете, колико хоћете, ускраћивати „владачко одобрење,“ ипак ће „овчице“ дознати за напину наредбу. Силабус приспеде под наваљачком владом и би по свима црквама проглашавај, и јединог

Љубишић П. говор,

којим у одбору одговара Лапени, Вагнеру и Гискри.

Допустите ми, моја господе, да неопутејем оне владине погрешке, које сам већ у претходној седници одборној набројао и које су вам познате.

Данас пре свега ја морам поправити неке погрешке фактичне, које се находе у владином извешћу, којим она оправдава изузетно стање, у Боки уведено.

У том је извешћу речено, да је обранбени закон био барем привидни узрок одпора, почем је у претходном говору тај закон назначен као једини узрок опирања.

У том је извешћу речено, да је тај закон био објављен преко покрајинског законског листа, но ја вас могу уверити, да дотична свеска није до нас дошла.

У сваком случају ја себи допуштам израметити, да је међу формалном и материјалном објавом велика разлика, у колико само преко материјалне објаве закон може доћи до руку народа и сваког стања народа.

У том је извешћу речено, да је њ. пр. г. намесник био у Котору 22. септембра и да је тамо поучио обштинске представнике о закону домобранства; напротив, њ. пр. вије на суво излагао ни говорио са ни једним главаром.

У том је извешћу речено, да је њ. пр. намесник далматински послао 30. септембра топове и војску на Кривошије, у Грбље (Жулу) и у Пантровиће; напротив, он је дигао и оне, који су се тамо налазили и што нису били позатварани у тврђа места.

У оном је извешћу речено, да кобин догађај леденичких мора се приписати издајничком нападу опирача, док су напред војници први почели палати на оне, који су им хтели пут до Драгаља препречити.

У оном извешћу напоследку стоји, да су Жуљани палили на једну патролу жандара, чему ја морам протусловити.

Опетујем и опет, да моја намера није оправдати буну; али немогу пропустити, да се небобуставим часком при средствима, која се употребљаваху на угушење.

У једном званичном брзојаву читао сам ово извешће њ. пр. намесника: „Ја сам заслуужено казану поделом Жули, Манима, Поборима и Брањима.“ Ја морам дакле мислити, да је влада и збиља опуномоћила намесника и са судством влашћу. Седа пак чујте како се та судствена власт вршила!

Било је опљачкано и изгорено 14 села и многе куће самице, где није било живе душе, дакле без стратегичке нужде.

Била је присутна и разнесена богата летина вина, уља, раније и жита.

Било је опљачкано и порушено 27 цркви, изгорена 3 манастира, разорена четири куће парохијалне, и свето посуђе продавало се са светским покућством на будванским и которским улицама у безену.

Тело убијених било је ископано после 10 и 14 дана, раздарао од паса и труло. Две тисуће деце, жена и стараца гладно и голо, јадејуће и давас на студеном пелелу својих огорелина. Тад се могло брзојавити: l'ordre regne au Bouche de Cattaro.

Такве околности неби се дале оправдати на част нашега века ни с грубостама, што се рекло, да су бунтовници починили сужњим и рањеним, премда је очигледно истина, да погорени и опљачкани сељаци Жули, Манина, Побора и Брања нису се оквалили ни једним ханibalизмом. Али они одпустише неповрећене сужења: испратиле до Котора и угостише једног војника, који је изабегав овој катастрофи; а Брањи одрекоше оних 50 фр. награде, што је њима супружена била, кад су пренели и предали трупе несретни официра Вилмафена и Дубосе-а, и молили клећачи за њихове душе пред поручником Г. Вутновићем.

Још и преки суд, ова срамота људске правде, отоготије је помирење. Један посланик мањски дође с белом заставом у главни стан, да навести предају својих сељака; он је био свезан, уапшен, ископао му се гроб, нашао му се изповедник, пак се затим брзојавило у Котор, да дође преки суд, и поднеше одсуду. — Он је обешен, а сељани му се разбегну од препасти и грозе.

Овако се дакле равнало угушење.
У одбору за адресу мој чистији садруг г. Лапени, који за време палежа једног дела своје отачбине шеташе на чаробним обалама реке Нила, по-

државног одвешника у неком округу, који се усудио, да свећеника месног на одговор позове, збоци господин Арацола са звања. Шта ће вам ту користити право патроната?

Један од господо заступника питаше господина министра правде, да ли је истина, да по свима црквама проклињу нас, који смо сада патрони цркве? Јесте, истина је, проклињу нас. Можете ли то избећи? Не можете. Смете ли то избегавати? Не смеете. Ја, који захтевам потпуну слободу за политичну говорницу, хоћу је и за освешену говорницу; ја нећу а и не смем бити противан, ако црква хоће да врши своју високу власт над нашом савести, као год што ни црква не би требала а не би ни смела да пречи, да ми, законодавци Шпаније, своје потпуно суверено право имамо, када рошавамо њене светске интересе.

С тога вам није право патроната ни на што; не би имали одважности да га остварите; јер ја би, за казну, мој глас противу вас дао!

Када вам није ни од какве вајде патронат, па ни владалачко одобравање, на што вам презентација?

Колико ли је пута прогресивна странка покушавала, да створи народну цркву, слободњачку цркву? Али то беше грдна заблуда. Бивало је владика, што беху уз краља за време апсолутизма, када црква са свим подложна беше држави. Данас нема више либералних владика, а не може их ни бити. Ако би их више предлагали, не би их Рим одобрио, а и када би их одобрио, намам се, да ће господин Агира при-

куша изводити узрок опора из делатности народне странке у Далмацији. — Да је био томе какав узрок, он би га имао с већом веројатношћу истраживати где ближе, пак би га и нашао у оној управи, коју је он тамо зачео г. 1864, и од које се данас кути плод; нашао би га у уређу, који су позориште избори политични и обштински због сплетатак бирократичних; нашао би га у том, што се управу налази жалобке у рукама једне котерије претворне, која под лукавим именом „пријатељи устава.“ (Verfassungsfreunde) могу пита хоће, и док би нам имали увести благодат слободне и благостања, отеше нам ред и обшту сигурност; — нашао би га у вршавим чиновима Кирина и Стона, а у оближње време у догађаји Моурембана у Шибенику, из које се за длану несвадисмо с Италијом; — нашао би га у пристраницих, којом се деле чиновништва, штипендија школска, јавне новчане подноре, тако да све то потанко једног од наших живахни писаца побуди те напише:

„Ја би волео, да је Лапена владаоц далматински у Задру, него да њом из Беча влада;“ — нашао би га у неки особа, која заступају на Далмацији јавно поштенство, од који један, а тај је био послан као намесник државног одвешника к преткому суду, није се стидио рећи јавно у кавани у Котору, жалећи на поштење бокезки жена (опростите ако сам присиљен донети исте рећи): да има барем меса за постељу, кад да неша за вешала; — нашао би га, ја велим, у установању школског већа, прогнанству врли родољуба, у јавној моралности, што је тамо на дневном реду, као што су очитовале познате околности председника вишег суда г. Фонтане; — нашао би у заупуштењу умном и стварном, у којем је остављена Бона тако галек, да ју сутра Аустрија остави, неби се нашао трага од 60-годишњег владања; даде нема ни једнога вознога пута, а многокуд се воге ломе; где нема жупника, који може живити доходком и биром, где цела села немаду човека, који зна читати, иам у који се није ни грађански законик увео, где се омладина сели са хлебом и носи у туђину јаке мишице; где се сва управа ограничује на најпохљје ухудоство; где се у свакој струци јавног живота налази несретни уплив једне странке удворене и подкупљене; где се најпосле провонеле мукте једна листина подпомагана од владе, која за новичн папира бљује клевете проти свести једнога народа, примитивнога, јувачкога и озбиљнога и осваја најодличније родољубе.

(Свршише се.)

ДОПИСИ.

3. П. У Прагу, 6. фебр. Језам ја рекао, да од пољске револуције неће бити ништа! Или ако је то више од ништа, што Хазнер у име бечке владе Пољацима оброче — онда је друго. — Две недеље има, како је одбор 24-рице, у којој се поменуто резолуција претреса, држао своје две седнице па једва да је тек сада до друге дошло. То ваља за доказ, како је влади много до испуњења пољских жеља стало. Међу тим могла је и ова друга седница изостати и све остале, које ће се од јако држати јер се већ из две могло увидити, какав ће удег пољској револуцији у део пасти. Још у првој је изјавио Хазнер, да влада не може револуције у целини примати, но ће тек у појединим тачкама моћи неке концесије учинити и то такове концесије, које нису противне интересима државе и земље. Пољаци то чуше, па ипак остаде у Бечу, да и за даље учествују у рајхсрату. Могли би то увести за знак, да ће Пољаци одстага бити задовољни са оним, што бечка влада нађе за добро, да им у границама држав. интереса може уделити. Да-ли ће пако њихова земља, Галиција, бити с тим задовољна, на што су њени посланици склони да престану — тешко! И свакако би ваљало, да се пољска делегација обавре на жеље своје отаџбине и да врши вољу своји народа, ма се то и не слагало са њиховим особним интересима. До јако су се Пољаци наспрам влади већином колебљиво понашали. Ако

знали, да је ово овако, као што кажем, и када би их одобрио, можете бити уверени, да би либералне владе притисле њихови другари, па и ако би се заклели, да ће верни бити напшему уставу, ипак би у срцу остали верни краљу оних седница, Донкарлу VII.

Питах вас, не знате ли, да је црква искључила Монталамберта из своје заједнице, и да је неки заступник цркве рекао, да је он морао опорети своје заблуде? Не знате ли, да папа није хтео да даде митрополиту париском стожернички шешир? А шта је радио митрополит париски? За што папа не хтеде да му га даде? Та он снажно подржава католицизам у тако позитивистичној и волтерјанској варијети као што је Парис. И онога дана, када цар, ослањајући се на своје војнике, на војску, која је око њега (и ова одважност папина допа да ми се) онога дана, када цар рече Пију IX.:

„Ја хоћу стожернички шешир за митрополита париског“ насмешише се Пије IX. на њ, па ће му рећи: „А на што митрополиту париском да буде још првенији но што јесте?“ а он то рече, јер га је држао за демагога.

Желео би, да се све странке држе стварности и жао ми је, што господин стожерник св. јашки не може изгубити свога достојанства; јер, за цело знадем, да је у Риму, не би се више црквено но би се плавио,*) јер би му одузели шешир. А за што? Јер је рекао, да се

*) Т. ј. одузели би му стожернички шешир.

се когод и нашао, да рекне коју у цели обран и разлоге за галичке жеље, то је ипак прем раду читаће делегације изочељиво мало бидо. Шта је на пр. то, што је у последње доба кнез Санђушко, члан господ. куће, кад му председник није дозволио у једној седници, да искаже своје мисли у погледу данашње владе и њене политике, у отвореном писму да то изјави, а остали Пољаци само шарају? Санђушко напада на министарство већ и с тога, што је ово искључиво из Немаца састављено, па вели, да као у таквом не налази никаква изгледа за измирење са незадовољним народностима; вели даље, да је то минист. мртво рођено дете, па чим би га пре погребли, тим би боље било.

Може бити, да се у след тога и проносе гласови, како ће влада да наименоује једног министра у Бечу за Галицију, да ће њен намесник бити одговоран земаљ. сабору, да ће добити особени сенат у највишем суду за пољске ствари и т. д., ако се Пољаци за то обвежу, да неће више бечку владу својим жељама уномиривати и ако ће примити непосредан избор за рајхсрат, ово личи у неком погледу одношјајима хрватске наспрам мађарскога, па какве користи по хрватски народ! Но ни то није извесно, него се тек поговара. Хазнер је међу тим рекао, колдико им влада може уделити, па по тому можемо знати, каква ће кроја пољске концесије бити! Оне ће се слагати са држав. интересима, а како са револуцијом?

Чеси пако не попуштају ни за јоту од своје декларације. До душе за сада неће ни влада, да попусти, али тек што није дошла до убедјона, да — мора. Јер узмимо, да би сви остали народи у цислајтанјани пригнули главе, па признали децемб. устав односно немачку супремацију, влада би и опет била тамо, где је и сада, јер без измирења са чешком опозицијом није добивено ништа, по што је ова у стању, да у свако доба влади поквари рачун. Влада то не миоли. Она ће најпре, да се изравна са Пољацима и другим незадовољним народима, па тек онда са Чесима, да би ју тим јетиније погодба стала. Но будите уверени, кад год дође до равнања између владе и Чеха, да све дотле неће бити ни спомена о измирењу, док ова не пристане на декларацију у свом њеном опсегу. — Данас донесе „Политика“ глас, да је Гискра позвао Ригера и Сладкског у Беч ради договора, али у једној примећује, да је то само бајаги, да би тим оправдали начин у измиревању, који још није одобрен и да би отклонили од себе сумњу, да су они какому измирењу противни. — Шта ће из тога бити, видићемо. Дакле влада ипак ће да попусти!

Словенци су већ давна закључили, да извићу из рајхсрата, чим се покаже, да им влада не уште жеље испунити.

Тиролски посланици седе сада мирно код куће. Неке тиролске општине са иноспруком на челу осуђују поступак своји посланика, што су из рајхсрата изишли, али за то народ одобрава. Ено и загребачка општина шаље Рауху адресу поверења, до чим загребачани једва чекају, да га се курталишу.

Да видите све су то врло немиле појаве по бечку владу. И није шала, толики народи без слободне код свести. У данашње доба то много значи и те владе нема, која ће се данас одржати орствима апсолутизма и супремацијом ни већине над мањином, а камо-ли као код нас, где незнатна мањина хоће да хегемонише над толиком већином. Док цислајтанска влада фактично не усвоји начело „једнако

дају сложити основна права људска са тежњом цркве.

И сада, пре него што седнем, хоћу још да се окренем господину Мантери, па да му ово рекнем: Разумем, што држава ни мало не попусти, разумем, што се држава из својих обзира заузима за тугорство, које над црквом имаде, али не разумем, не могу појмити, што господин Мантери не устане па не иште, да се држава са свим одели од цркве. Да, иштите, да не буде више презентације, владалачког одобравања, да се цркви не полагају никоје границе, да може слободно обучавати, да могу доћи јежовите; да се могу склапати свакојака друштва; јер највећа тиранија била је, када је држава забрањивала друштва калуђеричка; јер ако има душа, ако има карактера, ако има позитивних и практичних људи, као што овде видим неколико образованих некара, који признају једино физикојођију и материју, то има и других душа, које, чим их што заболи, чим их се што дотакне, одмах им се привиђа, да је то гласак из другог, бољег света, и које мисле, да ће се свакога тренутка изгубити у облачку измирне, којима се прохтеде, да део живот проведе на коленима у манастиру, да би у самртном часу могле места наћи у крилу господње. Што не иштете ви, господе, који цркву заступате, да се одели црква од државе, када знате, да држава мора, баш мора озаконити слободу верозаконску.

Разум се ограђује противу цара рускога, што угушује слободу мисли у Пољској; огра-

право за све", dotle joj nema mira ni ostanaka, ni noj na ni drzali, s kojom raspolaže. Leta je to stara teorija, ali nesreom kod nas svaki čas nova vlada — pa otud nevođe po drzavu.

Тако ми овде у пис- а како ви тамо у транслајтанији? Уверен сам, да нам не завидите, као ни ми вама. Ваш Андрија је опет дошао у наш Беч, да некому делу границе скува лопару. И његов глас ће се саслушати, то стоји, а глас народа? Као и до сада! Ту не помажу депутације, не користе петиције, које тисуће из народа подносе, а што рекне један Андрија, то је свето. Тако код нас пан Гиогра. Али да ће бог, биће један пут и другије... За те бих препоручио бечкој па и пештанској влади, да мало дубље завире у уз роке бокешког устанка, па ће их можда проћи воља, да намећу граничарима мађарску цивилизацију. Чека промисле, шта то значи: Fabula docet!

Понда како тамо преко Саве? Ни тамо канда орпске руже не цветају, али се за то ордени блистају! Неки ми пријатељ из Београда писа за време бокешког устанка, да Бокешки раде с рачуном Србије, а сад ми се опет јада и вели, да су свршили са — Блазнавчевим ордеом! Не, без шале, човеку мора памет стати кад види, шта орпка влада ради. Београдско регентство не може да се нахвали доста, како оно тера Михајлову политику, како следи Михајловим стопама. Ми знамо, да је Михајло подигао српску војску, да је добио градове, да је у последње доба са Црном Гором у пријатељству стајао, да је доста и на просветном пољу учинио, а шта регентство? Но допустите ми,

да пређем на омање ствари. — Пре сам вам јавио, како се поговарало, да се Браунер неће примити прашког градоначелништва. Но то није тако. Он се примио, али уједно и сам изјавио, да сумња, да ће га у Бечу потврдити; па можда се за то и примио. Међу тим можете и ви сами у ту потврду посумњати, јер данашња влада и Браунер — он, најдеklarантнији декларант. — Опростите ми дакле, што нисам знао, да ће се примити. Знате, то се догађа код човека од политике.

Од мојег потоњег дописа до данас беше више конфискација и беху уредници пред судом. О конфискацији је стајало и у „Застави“, али погрешно, јер су само „Политику“ и „Покрок“ били узантили, а „Нар. Листи“ не беху том приликом те части удостојени. После тога су и „Свободу“, конфисковали. Прекјуче осуђише уредника „Нар. Листи“, Арбеса, да плати 70 фор. глобе и судски трошак, што је штампао лане позив на митинг код Хруђима. Јуче опет беше судска истрага у политичној редакцији и скрејшовској ставу; тражили су неко рукописе, али замах. — Него да вам преповедам, што су оно 23. јан. конфисковали „Политику“ и „Покрок“. Не знам, где и како је „Политика“ нагазила на неки картауски вирчаат а la „лоњско поље“, па извела свету на видик. Тим се многе особе, већином значајниче, компромитоваше, навластито неки пан Јарош „оберштацанвалт“ и адвокат Раудниц, па онда да се не чује даље, узапте „Политику“ заједно са „Покроком“, јер и у њему беше то исто. У главном је ово сва парада: У Картаузу, овде у Ческој, постоји држав. завод за цислајтанске допове и друге особе од оте багре. Ту затреба једном ко ће набављати рану и остале ствари, па онда неки велики човек, који се добро познаје са бечким министрима, Ханиш издејствује, да се наба-

ђује се противу кнеза румунскога, што истре- рује Чивуте. Сада живе мирно на обалама Рајне напоредо Лутерани и Католици, а на обалама леманска језера прејемници калвини и оних најамника, које је војвода савојски довео пред врата тога протестантског града, што је данас постао звезда преходница верозаконској слободи. Хугеноти и католици седе данас напоредо, већају и донашају законе на обалама оне исте реке, коју су некада у својим жестоким борбама крвљу шкромали. Келти и Англаси саветују се данас у истоме парламенту. Зар да буде друкчије у јединој Шпанији, данас, када јој се разбија надгробни камен верозаконске нетрпљивости, који јој у 15. веку на чело положише, и када из мртвих устаје као Лазар?

Када захтевате слободу црквену, то се сигурно надете, да противу позитивизма светскога ниче велики спиритуализам, велики, вером подстакнути спиритуализам. Никако друкчије није се могло одржати хришћанство у староме друштву противу позитивистичног римскога права, противу позитивистичнога морала, противу цезара и претора; противу целог оног света устаде хришћанство и победи га — слободом савести.

С тога и ви урадите сада то исто; можда ће настати опет она времена, када се Питониса сипша са троншца, заборављајући на свога природног бога, и када се указаше на верозаконској говорници Глигорије Назијанзин и Хризостом, два велика узора људска, од чије речитости нестајаше старих вавлуда као снега

вљање поменутих ствари без јавне државе, без офертације преда неком чиви Дајчу из Пеште. Уговор се начини на 5 и по год. и у њему изреком напомене, да не сме виде- арендагора бити. Но Дајчи ипак нађе неке друге Чивуте, те им за годиш. 8212 з. преда кшефт. Пан Јарош је надзорник тог завода, он је за то знао, али се чинио невешт, па уговор потврдио, узевши оне само као пуномоћнике Дајчове. Сад су се ови нешто побржали, дали се на фишкале, па тако читава ствар изишла на свст. И министарство већ о томе зна, па говоре, да је наредило истрагу — да бог ме, форма се мора одржати! Овде Јарош, тамо Раух, шта волите, лена скономија! Толико дата, па да видите како се газдује са државним добром под владом, која само за то неће измирења са народностима, што би онда држава пропала — по глаголу њиховом. Ову појаву су и многе вајске новине пребељежале. Цислајтанци се непрестано хвастају, како се у њих никада не догађа што ко код транслајтанаца — па сто им сад!

Биће томе две недеље, како траје овде процес против неког потајног друштва, тако званог „Jednatelstvi z Blanika“ због велзидјатства, рушења јавног мира, contumeliam majestatis, фалсификовања новца и шта ти ту нема. Ваљда се сећате оне петарде, што је лане у јулу поразбијала прозоре од зданија овдашње полиције; па кажу, да су то ови оптужени учинили. Процес је врло интересант; ових дана ће се свршити. Оптуженици су чисти овејани Чеси, млади људи од 18—25 год. и државни тужилац предлаже за главног из њих Винценца Кербера, 15 год. тешка затвора, за осталу петорицу по 13, 12, 10, 10 и 5 год. — Браниоци су најзнатнији чешки адвокати: Мевњик, Черни и Чижек.

У Паризу је ових дана изишла важна брошира; она до душе носи на себи име Жоми- ни-ја, цар. руског тајног саветника, али кажу, да је из пера баш самог руског цара. Свашта је могуће. У њој се позива Францеска, да што пре ступи у савез са Русијом у цели решења источног питања и за одржање европске равнотеже, која је услед пруских завојевања поремећена. Ако то неће Францеска, онда ће Русија морати ступити са Пруском у заједницу. Засад опет оволико.

P. S. „Височајшим указом“ од 1. фебр. по нашем, није потврђен др. Браунер за градоначелника. Поговара се, да ће опет бирати декларанта, па кад и тог не потврде, опет, па опет и тако, док све декларанте не позбирају за градоначелнике — ако им међутим не дође какав Аот.

Јуче у 4 саката по подне (оно на првој страни и другој писах вам јуче у вече) би изречена пресуда поменутих оптуженицима. Главни од њих Винцен Кербер, за кога држ. тужилац предлагаше 15. год. осуђен је на 10 год.; други је место на предлогу 13 год. осуђен на 6 год.; трећи место 12 год. доби 7 месеци (овај је првому рођени брат); четврти, 5. и 6. место 10, 10 и 5 год. ослобођени су. У време публиковања пресуде отекло се било до 1000 особа пред судницом, што даде власти повода, да мање шипице и полицаће међу светину пошље. Више је особа том приликом затворено; отуд и оно, што вам на другој страни рекох, да су се неки људи и полицаћи вијали. — Јуче је конфискован „Словак“ и уредник „Политике“ позван пред суд. Шта велите! Frei wie in England!

Из Сент-Андреје. Познато ће вам бити да пештанска жупанија досад ни једног деш-

пред зраком сунчаним; она времена, када до-ђоше на коњима са севера чопори црни као ноћца, пустошећи за собом поља као анђели разорници у „откровенију“, и када их рука свећеничка, рука светог Глигорија, рука светог Лава пошкропи водом крститељском, покрити их, и крштењем тим освети колевку слободи, једнакости и братству, колевку садањему свету.

Силазећи доле још ћу ово да рекнем господину Мантерони: Пре но што данас одете одавде, морате у место нас свију прочитати молитву. Да сам свећеник, да сам, као ви, црквен човек, да овде ма на који начин заступам хришћанство, као што се ова комора често због питања, која решава, у цркву претвара, а ми, вашом духовном помоћи, у свећенике, то би подигао руке, па би се овако молио богу: Благослови, боже, ове законодавце, који уводе верозаконску слободу, што је део твоје љубави; благослови ове законодавце, који све сталеже, све људе међу собом мире; благослови ове законодавце, јер пред њима, као пред твојом вечном силом, нема ни Чивута ни незнабожаца него има само људи; благослови ове законодавце, јер, оживотварајући ово велике идеје, приближују се теби и остварују на земљи два узвишена начела, што истичу из твога неприступнога и савршенога бића: љубав и правду. (Силно одобравање.)

њака бирала није, ма да је влада све силе на-прегла, да бар у једном срзу свог човека протурн. — И сад јој испале за руком. — У сент-андрејском срзу изабран је г. Ф. Харкави пореклом чивутија против Србина г. П. Луције (Луданов заменик) од 2102 против 1924 гласа за посланика. — Ако икад сада смо се могли уверити о истинитости пословице „новац светом влада.“ Људи, који су иначе као чврсти карактери (?) познати, којима би се човек увек без зазирања поверио — сада онемише. Шта да рекнемо о онима, који о политичном начелу ни појма а ни средства за намирење најужнијих потреба немају? — Но крај овог куповања борба је жестока била, као што то и број гласова сведочи, и неизвесност је непрестано владала, док последња група из стара Будима, где се је и сам г. Х. за време бирања бавио — не реши противничку победу. — Оригиналдан беше свршетак избора. Чивути, канда их је земља рађала, обколише г. Харкавију — чивутска деца венце му носе а чивутски учитељ из стара Будима поздравља ново изабраног посланика на незадовољство овога и читаве му партије. — Победа г. Х. не сведочи ништа друго но једино то да је богат ил да му стоји какав фонд на диспозицији. Но за нашу дублику од веће је важности питање како се владаше Срби? — С' поносом можемо рећи, да је — изузимајући неколицину — сва Србадија уз брата П. Луцију стојала. — Сваком честитом Србину срце је од радости морало заиграти кад је видио, како наша браћа — превирјући сваку плуду са противне стране и удајући се у себе саме — доласе на биралниште да делом јавно посведоче, да су — ма како удаљени од остале браће своје — остали верни синови рода свога, да у њима још не-престано тече прадедовска крв. — какво је одушевљење владало можете и отуд закључити, што су они од госпоре свећеника, који хте-дше извршити преузвишену заповест, и гласањем против свог брата, постати оруђем калуђерске себичности — као н. пр. сентан-дрејски прота — бојећи се демонстрација — најпосле неутралности прибегли. — Но беше међу нами и таквих, који под образном „противних начела“(!) а овамо које из себичности, које из мрвоти против неких особа, сва могућа средства употробише, да Србе и Не Србе од нас одврате а себи тиме неку замишљену тренутку славу ил материјалну добит прибаве. У том послу одлаковаху се гг. Габор Чопар, Лава Софрић, Стева Игњатовић и Јаша Апостоливић из Сентандреје Ђорђе Митрић из Пеште и Вујић из Помаза. Из Сентандреје још седам незнатни особа гласаше против нашег кандидата. — Но ова госпоре неке промисле какве последнице може њихова, па нас Србе штетно понашање за собом повући, да не би после, услед братске клетве горко оплакали, тренутну славу њихове заблуде. Нек се само сете куда их је занела страстна заузетост услед ланског избора! Још само један кољак напред, пак ће се и имена орског одрицати. Ми смо пали, ал смело смемо сваком у очи погледати; а ви сами признати морате — као што и признајете да сте већином кушњених родова а не светних грађана победили. — На частвам те славе! нами остаје утеха да смо нашу част сачували и остали достојни најсветијег грађанског права — права избора. Још особито морамо споме-нути светне Мађаре католичке вере, који се — као левичари по начелу, у пркос чивутским понудама — под србском и мађарском заставом — до последњег тренута јуначки одр-жаше. Тако исто и ону браћу, римокатоличке вере који се Далматинцима називају, а нек буду уверени, да бољи пријатеља од нас ни у једној народности нећеду наћи. — Разуме ти се јед-ном морамо — та једним језиком говоримо.

Нови Сад 16. фебруара. Данас је др-жана скупштина овдашње србске општине. Прочитан је извештај рачуна главног тутора за прошлу годину, а одобрен је са неким не-знатним приметбама. По предлогу одбора из-риче се и у записник увршћује захвалност гл. тутору г. Д. Коди за његову ревност, нарочито што је општине рачуне и књиге у си-стематски ред довео. Уједно се изриче захвал-ност г. Марији Трајдавил, што је и прошле године дала подпору овдашњој св. николајев-ској цркви тако, да се оглавило уз ту подпору могла издржати. Пошто се извештај о молби овдашњих гг. пароха, који захтевају, уместо досадањег прихода мртваљешке општине-ске земље (47 и по ланаца са приходом око 500) издаје наплата у новцу у име накнаде за стол. Би одлучено, да им се и одјак даје на уживање та земља, али општина да плаћа осим еквивалента и порезу на ту земљу. Ова одлука важи само за ову годину. Председник јавља, да је од министра просвете примио своту од 4695 з. за гимназију, али да општина да своје рачуне у тој ствари по прошноу ми-нистарском. Новац тај се код овдашње порез-нице није могао с тога подићи, што порезница хоће тим да намири неку дужну своту за кућу, која је остављена на правну академију. Председник је против тога постушка писао ми-

нистру. По предлогу др. Суботка би одлу-чено, да председник прими новце, али да се како ти новци тако и допис министарски у-ступи патронату Ђимназијском, које му та ствар припада, уједно да се за то јави и ми-нистарству просвете. Чита се извештај одбора о стању болнице са предлогом, како да се неки недостатци попуне. Одлучено, да се из општине кассе за издржавање болнице од-реди годишња свота од 1600 фор. а. вр., по-што за сада фонд болнице није одељен од оп-штинеког имања. К оним 1600 фор. очекује се, да ће око 600 фор. доћи из својеволјних прилога. Тим новцем одређен је одбор, који ће руковати, за то су изабрани гг. Марко Поповић, Стева Јевтић, др. Максимовић и Га-вра К. Поповић. Пазите се одјак на то, да се у болницу бољи ред и чистота уведу, и да се болница боље заодему и негују. Број бол-ника, који ће се примати у болницу, одређи-ваће општински одбор по предлогу горе на-значеног ужег одбора. Одлучује се, да се иште од овдашње варошке општине накнада за то, што је варошка општина употребила србску општину болницу за варошке болестнике год. 1849. до 1861. кроз 11 година, а за то није до сада ништа платила. Одбори се предложени прорачун за г. 1870. Предлаже се оставка г. пароха Андрије Монашевића као управитеља овдашњих основних народних школа са извештајем на то одређеног одбора, да је г. Мо-нашевић наново изјавио, да се управитељства не може више примити, и да то место одјак треба са уредном платом системисисати. Г. Мо-нашевић изриче се захвалност за досадашњу његову ревносту управу, која ће му се и на писмено издати. Одлучује се, да се за сада та служба не системисше, него да буде као до сада, пошто ће се и онако у школским ства-рима реформе увести. Би одређено, да се учи-тељима остави, да они предложе општинском одбору учитеља из своје средине, којга желе имати за управитеља. Општински одбор износи предлог г. школског надзорника Димитријевића, да се заведе школа на Ченеју. Одређује се одбор, који ће најпре развидети ту ствар, по-главито пак држати, где би најбоље било да оснује та школа, како би најближе била та-мошњим становницима. Чита се допис патри-јара Маширевића бр. 1869. г. којим потвр-ђује изборе патрона др. Суботића, Ђ. Новића и Ст. Брановачког, а остада два избора др. Милетића и пароха Чолића не одобрава као неправилне, него захтева, да се друга двојца изабери из његове кандидације. Општина од-лучује да не може ни патријарху нити икоме припознати право, да потврђује избор општин-ски, за то општина остаје при својем избору.

Понајзнатнија одлука на овој скупштини би та, што општина једногласно усвоји пан-чевачке конференционалне одлуке о србском народном сабору, и то: 1. да се иште, да се прошли одгођени сабор што пре настави; 2. да се ради тога оправди молба и депутација њег. вел. цару. Ради избора те депутације да се причека народна конференција новосадска. За сву конференцију изабра скупштина из своје средине четири особе као депутацију, које ће у име општине учествовати и са конференци-јом изабрати депутацију; 3. најпре да се држи расправни сабор, па пошто му се одлуке пот-врде, истом на другом сабору, који ће се по новом уређењу сазвати, да се бира патријар.

На забави коју је дало 15. ов. м. „српско друштво за радиност“ у корист пострадаој браћи у Боци Которској, пало је 208 з. 90 н. 1 дукат и 1 рубља, но прилови још и данас стижу.

НОВИЈЕ.

— У адреском одбору бечког „рајхората“ саветовало се 13. о. м. о трећој тачки га-личке резолуције, по којој би се законодавство о целој настави галич. земаљ. сабору имало уступити. Пољски заступници нарочито нагла-сише да на ту тачку особито много полажу. Председник минист. Хавнер изјави да не на-лази за целосходно да се и на универзитете протегне законодавство земаљ. сабора; али ако би се та тачка поставила као решавајућа у погодби, то би је влада могла узети за пред-мет претресања у рајхорату. Но о томе се није гласало.

„Политика“ јавља, да су Ригер и Слад-ковски у једном писму управљеном земаљском намеснику Колеру изјавили, да одбијају позив министарства бечког да иду у Беч ради „из-равнања“.

— „Вандереру“ телеграфичну из Царигра-да, да је порта наручила у Бордо-у осам рат-них лађа. У Лондону су такође наручене три галије оклопнице.

— У Трди у Ердељу био је пре неко-лико дана збор румунског патријота, на коме је, као што јављају „Сибинске нов.“ закључено: да се за одбрану румунске народности у Ердељу успостави једна генерална депута-ција од три члана са заменицима; да се спо-разумљење са Румунија у Буковини, и са сва-ким „потштитним“ народом у монархији, осо-бито са Чесима, Хрватима, Србима, Словенима

и т. д. учвроти, како би се заједнички у постижењу народних цели са успехом делати могло. — Уједно да се са свом искреношћу настане око тога, како би се Мађари уочи свима претеће опасности капацитирати могли, да данашњи систем промену.

— По једном телеграму из Цариграда „Прес“ Порга је саопштила великим силама своје изјаснење што га је дала петроградском кабинету, у коме изјављује да је безусловно приписивати турској влади да она хоће да нарушава мир истока.

Г. В. Бурђевићу, професору.

Ко је прочитао речи Г. В. Бурђевића у последњем броју „Заставе“, којима позива, да се каже писац чланака у 16. о. г. броја тога листа под насловом: „Биминазија новосадска и њен нови патронат“, могао би помислити, да је писац имена свога бог зна како крио. Али то није тако, јер писац тога чланка говорио је по Новом Саду, по што је чланак већ штампан, јавно, да га је он писао, па то врло добро зна и Г. В. Бурђевић, и он ипак сада из небуха чини се, као да то не зна, и позива писца, да му се по имену каже. Г. В. Бурђевић знаће најбоље, за што тако ради, а ја му ево отворено кажем: ја сам писао речени чланак и остајем при свему ономе, што год сам у њему казао. За оно, што нисам казао, не могу, наравно ни одговарати. А потписати се нисам хтео за то, што је у нас још та навика, да се обично више пита: ко је писао, него ли шта је написао, има ли разлога, што је написао. Ја сам дакле хтео, да ишесем само мисли и разлоге своје, па нека се једино по њима чланак мој пресудује, а да ја и ипак не марим истинити се именом својим, то је, бар пријатељима мојим, добро познато. Но кад ме Г. В. Бурђевић позива, то му се ево казујем и стајају свагда на билеан како њему, тако и сваком другом, који би хтео од мене искати рачуна због поменутога чланка мога. Светозар Савковић.

Позивамо сву браћу из Новог Сада и околине да се на покладе 21. фебруара о. г. после подне у 2 и по сата у Новом Саду код алмашке цркве на народни збор потруде и дођу ради закључка, којим је незаконити сабор у Загребу јесена Њирлицу из троједне краљевине изагнао и тиме цео народ српски увредио и г. др. Св. Милетића оптужио ради његовог чланка, у ком је он против тога закључка устао и Њирлицу бранио. Више Новосађана.

Прилози на срб. нар. позориште.

Из Темишвара (послао г. др. Тома Стефановић) од скупу приложница од прошле године: Владимир Жувански, Један Сремац, сваки по 5 фор., Ал. Стојић, Марко Павловић, сваки по 10 фор., 80 н., Алекс. Бугарски, Бар. Јос. Милутиновић, манастир св. Ђурђа, Стев. Михајловић, архим. Амврос Јовановић, Калоним Ђорђевић, Исхиријон Гађавски, Галилеј Лонгиновић, Немесијан Крњачки, Фатије Јорговић, Јован Путић, Манојло Петровић, Дим. Васиљевић, Јов. Ракић, Бар. Млад. Стојановић, Срећко Михајловић, Гавр. Адамовић, Јов. Форовић, Јов. Николић, Дим. Београдец, Др. Тома Стефановић, Пав. Пуљо, Др. Бранко Стефановић, Др. Ал. Кода, Ст. Сандић, Дим. Марковић, Ст. Лазаревић, Конст. Влаховић, Б. Пејић, Пет. Јов. Звекчић, сваки по 3 фор. 60 н., И. Д. Николић 18 фор., Вар. Мих. Николић 20 фор., Јов. Петровић 2 фор., Дим. Вујић 1 фор. 80 н. — Свега 181 фор. 40 н. (Ови су прилози још прошле године послани.)

Прилоге за Бокеље прима одбор „српског друштва за радност“.

Позив

на ванредну

БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

што је приређује српско новосадско певачко друштво у суботу 21. фебр. (5. марта) 1870.

у дворани „код царице Јелисавете“

у Новом Саду

У КОРИСТ СРП. НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ.

Шта ће бити на беседи:

1. „Српски пој“, од Л. Костића, за певање удеско Ј. Каливода, пева збор певачког друштва.
2. „Српске народне песме“, од К. Станковића, свира на гласовиру Анка Стајића.
3. „Туга“, од К. Бенда, пева мешовити збор позоришне дружине.
4. „Где су моје ружице“, од Д. Јенка, уз пратњу гласовира певају: Марија и Љубица Јеремјића.
5. „Ја сам Словен“, од Ј. Вашака, пева збор певачког друштва.
6. „У очи поста“, говори А. Хадић, члан певачког друштва.
7. „Варијације“, од браће Херца, свирају на два гласовира Ирина и Софија Кодица.
8. „Ој радости, ој драгости!“ од Чимарове, уз пратњу оркестра певају: Д. Ружићка, С. Максимовићка, М. Ружић, Н. Недељковић и Л. Лугумеровић чланови позоришне дружине.
9. „Што ћутиш“, од Д. Јенка, пева збор певачког и позоришног друштва.

Улазнице стоје: 1 фр. од особе, а могу се добити код друштвеног благајника Мито Коде.

Према цели, којој је чист приход од ове беседе намењен, примају се и добровољни прилози с највећом захвалношћу.

Почетак равно у пола 8 сахата у вече.

Уредник и издаваатељ др. Свет. Милетић.

Трговина и обртност.

С. П. В. Кикинда 12. фебр. Цене су у нас ове: жито 88 фун. 4 ф. 50 н., раж 78 фун. 2 ф. 50 н., јечам 66 фун. 2 ф., зоб 44 фун. 1 ф. 60 н., кукуруз 2 ф., грашак и сочиво 4 ф. 50 н., пасуљ 4 ф., грис А. и В. 12 ф. 40 н., брашно бр. 0. 12 ф. 40 н., бр. 1. 11 ф. 40 н., бр. 2. 10 ф., бр. 3. 7 ф. 80 н., бр. 4. 6 ф. 80 н., бр. 5. 5 ф. 60 н., дакле све врсте брашна скочиле су са 20 н. по центи, сланина 36 ф. маст 31 ф. до 32 ф.

Н. Ч. и Ш. Сисак 8. фебр. прошле седмице продаје беху незнатне. Продато је: 4500 нагана шенице бечејске 87—88 фун. 5 ф. 10 н., 84—86 фун. 4 ф. 50 н., потиске 87 фун. 5 ф., 85—86 фун. 4 ф. 80 н., банацке 83—86 фун. 4 ф. 35 н., 5000 вагана кукуруза стара боља банацка, сремска, 86 фун. 2 ф. 52—55 н., средње 2 ф. 45 н., 3000 ваг. зоби сремске и банацке 44 фун. 3 ф. 60 н. Време ометало, лед се креће.

Пешта 13. фебруара. Наша житна пијаца беше данас врло тиха, и без икакве промене.

Шенице је доведено врло мало, купаца беше такође мало, а и продавци врло мало нудише; цене осташе исте. Промет је једва 8000 мер. износио. Ражи, јечма, зоби и кукуруза врло је мало куповано, а цене се нису мењале.

Бележено је: Шенице потиске 250 мер. 85 фун. 4 ф. 90 н. 1700 мер. 86 и по фун. 5 ф. 17 и по н. 200 мер. 86 фун. 5 ф. 10 н. 1200 мер. 87 фун. 5 ф. 25 н. пешт. 250 мер. 86 1/4 фун. 5 ф. 10 н. 250 мер. 87 фун. 5 ф. 20 н.

Ражи 900 мер. 78—80 фун. 3 ф. Кукуруза 4000 ц. центи 2 ф. 75 н. Зоби 700 мер. 50 фун. 2 ф. 20 н. 550 мер. 50 фун. 2 ф. 20 н.

Пештанска берва и житара од 13. фебр.

Цене ране.	Обрт.	Тежина.	Цена од ц. цент.
Жито бан. ново	слаб	83	4.15—4.30
"	"	84	4.40—4.50
"	"	85	4.60—4.70
"	"	86	4.80—4.90
"	"	87	5.—5.10
"	"	88	5.15—5.25
"	"	83	4.25—4.40
"	"	84	4.50—4.60
"	"	85	4.70—4.80
"	"	86	4.85—4.95
"	"	87	5.05—5.15
"	"	88	5.20—5.25
"	"	83	4.15—4.20
"	"	84	4.40—4.50
"	"	85	4.60—4.70
"	"	86	4.80—4.90
Раж нови	слаб	78—79	2.80—2.90
Јечам	"	68—70	2.40—2.70
Зоб	"	44—48	2.10—2.20
Кукуруз бан. ст.	миран	"	2.45—2.50
Пасуљ	"	85	"
Проја	јак	80	2.80—2.90

Курс ефекта.

	нов.	роба.
Уг. жељев. зајам а 120 ф.	106.60	106.85
Англоунг. банка	98.—	98.50
Уг. опште кредит. банка	90.15	91.—
Франко-уг. банка	51.15	52.—
Уг. хинот. банка	—	—
Уг. земљишна кредитна банка	91.—	92.50
Анције српске банке	58.—	59.—

Телеграм бечке берзе од 17. Фебруара.

5 проц. метал.	—	61.30.
5 " нар. зај.	—	71.15.
1860 држ. зај.	—	96.80.
Лип. нар. банке	—	727.—
Кредит. акције	—	275.50.
Лондон	—	124.40.
Сребро	—	121.50.
Дукати	—	5.85.
Уг. Рајстертинге	—	79.25.
Темишв.	—	77.—
Брђевске	—	75.50.
Хрв. слав.	—	83.75.

Цена ране у Новом Саду од 17. јан.

Пшенице најбоље врсте беч. мер	4.70
" средње "	4.40
Наполица најбоље "	3.90
" средње "	3.60
Јечам најбоље "	2.—
Зоб "	1.73
Кукуруз "	2.—
" 1 цац 1/2 "	70

Стање воде:

Пешта, 10. фебр.	8' 0" преко 0. снег.
Пожун, 10. "	10' 7" " облачно.
Осек, 10. "	1' 9" " "

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Обштинство сл. и кр. вароши Новог Сада намерава т. год. до 3037. квад. стопа калдрме, које из обично лупаног камена, које од четвороугалног 6" тесаног камена правити дати.

С' тога се позивају сви они који: 1-во Набављање од 50. куб. хвати обично лупаног камена, даће 20.000 комади четвороугалног 6" дебелог камена на себе узети желе.

2-го Они који калдрмијски посао, састојећи се које из претрагања, које из грађења нове калдрме у површини од 3037. квад. стопа подузети желе, до дана 6. марта тек. год. у 9. сати пре подне изволе доћи у оворарошку дворану, где ће се јавна лицитација обдржавати и онима подузетницима набавка или посао предати, који једно или друго по најјестивију цену на се примио буде.

Промени офери примају се до рока лицитације код оворар. економата.

Подузетници имаће при лицитацији 10 проц. од подузетне цене као вадјују положити.

Од магистрата сл. кр. вароши Новог Сада фебруара 1870.

Стеван Брановачки с. р. градоначелник.

53—2—3

ОБЈАВА.

Суд слоб. кр. вароши Новог Сада до јавног знања ставља: да је на собствено захтевање новосадског трговца Ђ. Д. Стојковића стечај у смислу §. 5 чланка XXII. год. 1840. над целокупном сермијом отворен.

За привр. старатеља масе именован је грађанин Јован Димић, а за заступника Р. Д. Кондороп. Рок пријаве за потраживање одређује се 16. 17. и 18. мај 1870.

Услед тога се сви поверитељи позивају, да своја потраживања до горњег рока код суда пријаве, што после дошене пријаве неће се у призрење узети. У Новом Саду 15. фебруара 1870.

Јован Радовановић с. р., Имре Балла с. р., варошки судца. 54—2—3 бележник.

ОБЈАВА.

Од стране граунтовне власти као реалног суда кр. прив. дистрикта Велико-кикиндског. овим се на знање даје, да је на молбу Вилме Шулерер, против Јевте Милићевог из В. Кикинде, због потраживања од 200 ф. а. вр. и припадака, јавна продаја узашћене и у 500 ф. а. вр. уцењене дужнизове куће, под грунт. бројем 1281. у В. Кикинди одређена, и рок дражбе на 23 март и 23. април 1870. год. одређен, о чему се дражбеница с тим изд. вештују, да се условија дражбе, код граунтовне власти, за време званичних часова, прочитају могу. Из седнице суда кр. пр. дистрикта Велико-кикиндског као граунтовне власти у В. Кикинди 16. децембра 1869.

Јован Деспот, зем. књ. упра. итељ.

58—1—3.

О Г Л А С.

Сасвим ново, врло пробитачно друштво за играње

на 20 разних сређака (лозова)

којима се месечно двапут на највећи згодитак од

250.000 200.000

и т. д. игра; осим тога на једну државну сређку 1860. год. којој је вучна серија, и која 1. маја ове год. мора добити згодитак (тре-фер). Овим нудимо, — док буде трајало, — уз месечну одплату од 8 ф. по ратама; и по коначној уплати издаћемо 1. 1860. 5 проц. сређку и руски од 100 рубаља држ. сређку уз 26 месечну рату а по 12 ф. даље државне сређеке свију врста, како појединцима тако и у друштву по постављеним условима

Самуило Дајч и др.

менична и банчина радња у Новом Саду.

59—1—3

Објава.

Почем на поново заказану лицитацију 19. (31.) јануара, ради давања под закуп 275 ¹²⁰⁰ јутара ритске земље у првом заливу, није нико од купаца дошао, то ће се под познатим лицитационим условима опет поново лицитација 3. (15.) марта 1870 у 9 часова пре подне у Тителу обдржавати.

Даће се под закуп на 5—10 година, и одма ће се извикати цена 14 ф. 10 н. а. вр. од јутра и године.

Тителски граничарски пешачки батаљон.

55—1—3

ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА

ЈОВ. ПИЛЉЕ

у Сомбору,

потребује једног спомоћника, кои би имао воље, могао би одма место заузети. 57—1—6.

ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА

СТ. ДЕАНОВИЋА

у Панчеву,

потребује два спомоћника. — Они који желе ових се служба примити, нека се истој фирми одма обрете. 56—1—3

СИНДИКАТ

ПРВЕ СРПСКЕ БАНКЕ,

који је продавао њене акције (привремене признанице), закључен је, и овим јавља гг. уписницима (који имају основачка права), да је од 10.000 комада продато 8200 или 82 проц., а непродато остало 1800 или 18 проц.

Овај последњи број, који износи 18 проц., дели се сарамерно међу оне уписнице, који имају основачка права, и то тако, да ономе, који се уписао и има основачка права,

на 5 уписних акција дође	1 комад	на 60 уписних акција дође	11 комада
" 10 "	" 2 "	" 65 "	" 12 "
" 20 "	" 4 "	" 70 "	" 13 "
" 25 "	" 5 "	" 75 "	" 14 "
" 30 "	" 6 "	" 80 "	" 15 "
" 35 "	" 7 "	" 85 "	" 16 "
" 40 "	" 8 "	" 95 "	" 17 "
" 50 "	" 9 "	" 100 "	" 18 "
" 55 "	" 10 "		

Имаоци основачких права позивају се дакле, да од данас па најдаље до краја овог месеца фебруара дођу у канцеларију „Прве Српске Банке“ да приме чисту хасну на продатих 82 проц. акција, која износи један дукат и два и по гроша по комаду, а уједно и да узму колико им припада од непродатих 18 проц. акција, као и за сваку да плате по 12 дуката и камату на њих по 5 проц., рачунајући од 9. октобра 1869 године.

Овом ће се приликом уједно од стране „Прве Српске Банке“ издати основачима признанице, које ће служити за доказ основачког права за потоња издавања акција.

У Београду 5. фебруара 1870.

52—2—3

СИНДИКАТ.

Платонова штампарија у Новом Саду 1870.